

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

NÁLEZ

Ústavného súdu Slovenskej republiky

V mene Slovenskej republiky

III. ÚS 129/08-32

Ústavný súd Slovenskej republiky na neverejnom zasadnutí 24. septembra 2008 v senáte zloženom z predsedu Ľubomíra Dobríka, zo sudcov Jána Auxta a Rudolfa Tkáčika prerokoval sťažnosť J. B., K., zastúpeného advokátom JUDr. R. C., Advokátska kancelária, T., vo veci namietaného porušenia jeho základného práva zaručeného čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky a jeho práva zaručeného čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd postupom Okresného súdu Trnava v konaní vedenom pod sp. zn. 19 C 192/1995 a takto

r o z h o d o l :

1. Základné právo J. B. na prerokovanie veci bez zbytočných prieťahov podľa čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky a právo na prejednanie jeho záležitosti v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd postupom Okresného súdu Trnava v konaní vedenom pod sp. zn. 19 C 192/1995 **p o r u š e n é b o l o .**

2. Okresnému súdu Trnava **p r i k a z u j e** v konaní vedenom pod sp. zn. 19 C 192/1995 konať bez zbytočných prieťahov.

3. J. B. p r i z n á v a primerané finančné zadost'učinenie v sume 90 000 Sk (slovom deväťdesiatisíc slovenských korún), ktoré je Okresný súd Trnava p o v i n n ý zaplatiť mu do dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto nálezu.

4. Okresný súd Trnava j e p o v i n n ý uhradiť J. B. trovy konania v sume 6 732 Sk (slovom šesťtisíc sedemstotridsaťdva slovenských korún) do dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto nálezu na účet jeho právneho zástupcu, advokáta JUDr. R. C., Advokátska kancelária, T.

5. Vo zvyšnej časti s'ťažnosti J. B. n e v y h o v u j e .

O d ô v o d n e n i e :

I.

Ústavnému súdu Slovenskej republiky (ďalej len „ústavný súd“) bola 5. marca 2008 doručená s'ťažnosť J. B., K. (ďalej len „s'ťažovateľ“), vo veci namietaného porušenia jeho základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných priet'ahov zaručeného čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“) a práva na prejednanie jeho záležitosti v primeranej lehote zaručeného čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „dohovor“) postupom Okresného súdu Trnava (ďalej len „okresný súd“) v konaní vedenom pod sp. zn. 19 C 192/1995.

S'ťažovateľ v odôvodnení s'ťažnosti okrem iného uviedol:

„Dňa 24.8.1995 podal navrhovateľ - Západoslovenský zdroj, š.p. na Okresný súd Trnava návrh na vydanie platobného rozkazu. Týmto návrhom sa domáhal, aby som bol zaviazaný zaplatiť mu sumu 21 205,- Sk s príslušenstvom, a to titulom zodpovednosti za škodu vo forme schodku na zverených hodnotách, za ktorú som mal, ako jeho vtedajší zamestnanec, zodpovedať.

Súd v priebehu konania do dnešného dňa uskutočnil nasledujúce úkony:

- *prvé pojednávanie sa vo veci uskutočnilo dňa 16.11.1995,*
- *pojednávanie dňa 7.12.1995*
- *pojednávanie dňa 18.1.1996*

- pojednávanie dňa 8.2.1996,
- pojednávanie dňa 25.3.1996,
- pojednávanie nariadené pôvodne na deň 26.6.1996 bolo na žiadosť môjho právneho zástupcu zrušené,
- pojednávanie dňa 18.10.1996,
- 18.2.1997 - súd ustanovil znalca na posúdenie odborných otázok z odboru ekonomika hospodárstva,
- 23.1.1998 mi súd doručil znalecký posudok,
- pojednávanie vytýčené na termín 27.3.1998 bolo na žiadosť môjho právneho zástupcu zrušené (nakoľko súd opomenul upovedomiť môjho právneho zástupcu o termíne pojednávania)
- pojednávanie dňa 29.5.1998,
- pojednávanie dňa 28.10.1998,
- pojednávanie dňa 27.1.1999,
- pojednávanie dňa 10.5.1999,
- výzva súdu adresovaná navrhovateľovi na vyjadrenie,
- pojednávanie dňa 16.3.2007 (o ktorom súd ani mňa ani môjho právneho zástupcu neupovedomil, a na ktoré sme sa preto nemohli dostaviť),
- vydanie uznesenia zo dňa 19.6.2007 o priznaní znalečného znalcovi (toto uznesenie mi nebolo do dnešného dňa doručené),
- súd dožiadal dňa 25.4.2007 Krajský súd Bratislava o zaslanie rozhodnutia o zrušení konkurzu na majetok navrhovateľa,
- súd požiadal dňa 31.8.2007 OO PZ Bratislava - Ružinov o doručenie zásielky navrhovateľovi,
- súd spravil dopyt vo februári 2008 na Fond národného majetku o predloženie dokladov a poskytnutie informácií o navrhovateľovi.

Okresný súd Trnava teda od začatia konania v roku 1995 uskutočnil síce dvanásť pojednávanií, avšak do dnešného dňa, t.j. ani po dvanástich rokoch a šiestich mesiacoch od podania návrhu vo veci nerozhodol.“

Po prijatí sťažnosti 23. apríla 2008 uznesením ústavného súdu č. k. III. ÚS 129/08-7 na ďalšie konanie ústavný súd vyzval 30. apríla 2008 predsedu okresného súdu, aby sa k sťažnosti vyjadril, aby ústavnému súdu zaslal predmetný súdny spis a aby mu oznámil, či súhlasí s upustením od ústneho pojednávania vo veci. Vyjadrenie predsedu okresnému súdu spolu s vyžiadaným súdnym spisom bolo ústavnému súdu doručené 26. mája 2008.

V doručenom vyjadrení predseda okresného súdu uviedol, že predmetné konanie bolo „*prerušené z dôvodu konkurzu vedeného na majetok navrhovateľa. Po zrušení konkurzu a z dôvodu, že bolo rozhodnuté o zrušení pôvodného navrhovateľa bez právneho nástupcu, bolo zisťované, na koho prešli práva a povinnosti z pracovnoprávných vzťahov, ktoré sú predmetom konania.*“. Predseda okresného súdu ďalej zdôraznil, že v konaní došlo viackrát k zmene zákonného sudcu, a že „*je nepochybné, že zákonná sudkyňa Mgr. A. T., ktorej bola vec pridelená dňa 30. 5. 2002, vo veci nekonala bez zbytočných prieťahov*“. V závere svojho vyjadrenia predseda okresného súdu súhlasil s konaním o podanej sťažnosti bez ústneho pojednávania.

Právny zástupca sťažovateľa reagoval na základe výzvy z 2. júna 2008 na vyjadrenie predsedu okresného súdu podaním doručeným ústavnému súdu 12. júna 2008. Poukázal v ňom na ustálenú judikatúru ústavného súdu, podľa ktorej zmena zákonného sudcu nie je okolnosťou ospravedlňujúcou vznik prieťahov. Vyhlásenie konkurzu na majetok navrhovateľa „*je síce okolnosťou spôsobilou predĺžiť priebeh konania, avšak samotné konkurzné konanie prebiehalo relatívne krátku dobu a k celkovej dĺžke tohto súdneho konania (viac ako 12 rokov) prispelo iba malou mierou*“. Právny zástupca sťažovateľa zotrval na pôvodnom sťažnostnom návrhu a súhlasil s upustením od ústneho pojednávania vo veci.

Ústavný súd preskúmal predmetný súdny spis okresného súdu a o priebehu napadnutého konania zistil v podstate rovnaké skutočnosti ako uviedli účastníci konania, a navyše zistil, že v preskúmanom konaní bolo ďalšie pojednávanie, ktoré sa malo uskutočniť 18. júna 2008, odročené na 24. september 2008.

II.

Podľa čl. 127 ods. 1 ústavy ústavný súd rozhoduje o sťažnostiach fyzických osôb alebo právnických osôb, ak namietajú porušenie svojich základných práv alebo slobôd, alebo ľudských práv a základných slobôd vyplývajúcich z medzinárodnej zmluvy, ktorú Slovenská republika ratifikovala a bola vyhlásená spôsobom ustanoveným zákonom, ak o ochrane týchto práv a slobôd nerozhoduje iný súd.

Podľa čl. 48 ods. 2 ústavy každý má právo, aby sa jeho vec verejne prerokovala bez zbytočných prietáhov a v jeho prítomnosti, a aby sa mohol vyjadriť ku všetkým vykonávaným dôkazom. Verejnosť možno vylúčiť len v prípadoch ustanovených zákonom.

Podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru každý má právo na to, aby jeho záležitosť bola spravodlivo, verejne a v primeranej lehote prejednaná nezávislým a nestranným súdom zriadeným zákonom.

Účelom práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov je odstránenie stavu právnej neistoty, v ktorej sa nachádza osoba domáhajúca sa rozhodnutia štátneho orgánu. Samotným prerokovaním veci na štátnom orgáne sa právna neistota osoby v zásade neodstráni. Až právoplatným rozhodnutím sa vytvára právna istota. Preto pre splnenie ústavného práva podľa čl. 48 ods. 2 ústavy nestačí, aby štátny orgán vec prerokoval (III. ÚS 154/06, I. ÚS 76/03).

Judikatúra ústavného súdu sa ustálila v tom, že otázka, či v konkrétnom prípade bolo, alebo nebolo porušené základné právo na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov podľa čl. 48 ods. 2 ústavy, sa skúma vždy s ohľadom na konkrétne okolnosti každého jednotlivého prípadu, a to najmä podľa týchto troch základných kritérií: zložitost' veci, správanie účastníka konania a postup okresného súdu (napr. I. ÚS 41/02). V súlade s judikatúrou Európskeho súdu pre ľudské práva ústavný súd prihliada aj na predmet sporu (povahu veci) v posudzovanom konaní a jeho význam pre sťažovateľa (napr. I. ÚS 19/00, I. ÚS 54/02, II. ÚS 32/02). Podľa rovnakých kritérií postupoval aj v danom prípade.

Základnými kritériami hodnotenia veci ako zložitej je skutkový stav veci a platná právna úprava relevantná pre rozhodnutie o veci (II. ÚS 26/95). Predmetné konanie vedené okresným súdom, v rámci ktorého namieta sťažovateľ zbytočné prietahy, možno hodnotiť ako konanie, ktoré po právnej stránke nie je zložité, hoci priebeh dokazovania môže so sebou priniest väčšiu časovú náročnosť na objasnenie skutočného stavu veci (potreba znaleckého dokazovania pri posudzovaní písomných podkladov preukazujúcich vznik schodku na zverených hodnotách). Takéto objasňovanie skutočného stavu veci nemôže podľa názoru ústavného súdu za žiadnych okolností spôsobiť v konaní komplikácie, ktoré budú mať za následok trvanie sporu v dĺžke viac ako 13 rokov.

Pri posudzovaní druhého kritéria používaného na hodnotenie prípadných zbytočných prietahov v konaní ústavný súd po preštudovaní vyžiadaného súdneho spisu dospel k záveru, že správanie sťažovateľa, resp. jeho právneho zástupcu čiastočne prispelo k celkovej dĺžke konania, a to neúčastou sťažovateľa alebo jeho právneho zástupcu na pojednávaniach (spolu šesťkrát) s následkom ich odročenia. Treba však uviesť, že v troch z týchto prípadov k nevyhnutnosti odročenia termínu pojednávania prispela aj iná skutočnosť (neprítomnosť navrhovateľa, resp. jeho právneho zástupcu). Inak sťažovateľ i jeho právny zástupca včas a riadne reagovali na výzvy okresného súdu.

Postup okresného súdu ako tretie kritérium posúdenia porušenia práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietahov zhodnotil ústavný súd ako postup, ktorý vykazoval zbytočné prietahy.

Postup žalovaného súdu sa vyznačoval výrazným obdobím súvislej nečinnosti, a to v čase od 27. januára 2003, keď okresný súd dovŕšil proces objasňovania skutočností o konkurznom konaní vedenom proti navrhovateľovi v predmetnom konaní a o právnych následkoch konkurzného konania, do 7. januára 2007, keď okresný súd nariadil pojednávanie vo veci. Nečinnosť okresného súdu v uvedenom období predstavovala takmer štyri roky.

V postupe okresného súdu zistil ústavný súd aj kratšie obdobia nečinnosti. Išlo predovšetkým o obdobie od 1. februára 2001, keď okresný súd zaslal informácie získané

od navrhovateľa a od správcu konkurznej podstaty odporcom, do 22. novembra 2002, keď okresný súd doručoval Krajskému súdu v Bratislave (ďalej len „krajský súd“) žiadosť o doručenie uznesenia o zrušení konkurzu na majetok navrhovateľa (takmer jeden rok a desať mesiacov).

Kratším obdobím nečinnosti v priebehu predmetného konania bol tiež časový úsek od 24. februára 1997, keď okresný súd doručil znalcovi uznesenie o jeho ustanovení, do 3. novembra 1997, keď okresný súd ustanovenému znalcovi doručil súdny spis (viac ako osem mesiacov). Ustanovený znalec pritom požadoval doručenie súdneho spisu už 22. júla 1997. Päťmesačným obdobím nečinnosti bolo aj obdobie od pojednávania konaného 29. mája 1998 do ďalšieho pojednávania konaného 28. októbra 1998.

Podľa názoru ústavného súdu treba okresnému súdu pričítať aj súvislú nečinnosť v dĺžke 11 a pol mesiaca v období od začiatku roka 2000 do 18. decembra 2000, keď okresný súd adresoval výzvy navrhovateľovi a predpokladanému správcovi konkurznej podstaty. V čase od 11. mája 1999 do konca roka 1999 sa okresný súd dvakrát neúspešne pokúšal doručiť právnenému zástupcovi navrhovateľa výzvu na podanie informácií potrebných na ďalší priebeh konania. Túto fázu ústavný súd z hľadiska prípadných prietahov nehodnotil vzhľadom na v tom čase prebiehajúci konkurz na majetok navrhovateľa (právoplatne zrušený 30. decembra 1999). Avšak v období po začiatku roka 2000 okresnému súdu nebránili v doručovaní výzvy právnenému zástupcovi navrhovateľa žiadne procesné prekážky, čo platí o to viac, že okresný súd v tomto období nemal k dispozícii informácie o konkurznom konaní vedenom na majetok navrhovateľa (tie získal až 30. novembra 2000 z telefonátu bývalého právneho zástupcu navrhovateľa).

Ústavný súd pričítal konajúcemu súdu aj predĺženie konania o jeden rok v čase od 16. marca 2007, keď sa uskutočnilo pojednávanie vo veci, do 5. marca 2008, keď okresný súd doručil Fondu národného majetku Slovenskej republiky žiadosť o zaslanie písomných podkladov. V uvedenom období síce okresný súd realizoval niektoré procesné úkony, ústavný súd ich však s ohľadom na okolnosti posudzovaného prípadu nehodnotí ako úkony smerujúce k nastoleniu právnej istoty účastníkov konania, a teda aj sťažovateľa, vo vzťahu k predmetu sporu. Doručovanie žiadosti krajskému súdu o zaslanie uznesenia

o zrušení konkurzu na majetok navrhovateľa nemožno považovať za úkon smerujúci k nastoleniu právnej istoty účastníkov posudzovaného konania okrem iného aj z toho dôvodu, že toto uznesenie už krajským súdom bolo okresnému súdu doručené 9. decembra 2002. Ďalšie procesné úkony okresného súdu v období od marca 2007 až do marca 2008 súviseli s priznávaním znalečného ustanovenému znalcovi a s doručovaním uznesenia o priznaní znalečného. Povaha týchto procesných úkonov ich vylučuje z okruhu procesnej aktivity konajúceho súdu smerujúcej k meritórnemu rozhodnutiu v prerokúvanej kauze.

Na celkovej dĺžke predmetného konania v rozsahu takmer 12 rokov a osem mesiacov (po odpočítaní päť a pol mesiaca trvajúceho konkurzného konania) sa tak okresný súd podieľal nečinnosťou v dĺžke viac ako osem rokov a desať mesiacov.

Ústavný súd pritom nepripočítal konajúcemu súdu niektoré kratšie obdobia, ktoré sa nevyznačovali postupom smerujúcim k nastoleniu právnej istoty účastníkov konania a prispeli tak k predĺženiu konania. Išlo predovšetkým o obdobie od 28. októbra 1998 do 29. marca 1999. V uvedenom časovom úseku sa uskutočnili dve pojednávania, obe však museli byť odročené z dôvodov spočívajúcich na strane účastníkov konania (ospravedlnené neúčasti). K rovnakému záveru ústavný súd dospel aj pokiaľ ide o odročenie pojednávani nariadených na 16. marec 2007 a na 18. jún 2008.

Pri preskúmaní vyžiadaného súdneho spisu ústavný súd zistil, že v postupe okresného súdu sa vyskytli procesné úkony svedčiace o procesne neefektívnom konaní. Pritom ústavný súd stabilne judikuje, že pre splnenie účelu práva na prerokovanie veci bez zbytočných prieťahov je právne významné akékoľvek správanie štátneho orgánu. To znamená, že aj nesprávna činnosť štátneho orgánu môže zapríčiniť porušenie ústavou zaručeného práva podľa čl. 48 ods. 2, ak činnosť štátneho orgánu nesmeruje k odstráneniu právnej neistoty týkajúcej sa tých práv, kvôli ktorým sa osoba obrátila na štátny orgán, aby o jej veci rozhodol (I. ÚS 17/99, II. ÚS 33/99).

Uvedená nesprávna činnosť sa v konaní žalovaného súdu vyskytla pri opätovnom urgovaní ustanoveného súdneho znalca o podanie znaleckého posudku 11. februára 1998, hoci požadovaný znalecký posudok znalec okresnému súdu doručil už 16. decembra 1997.

Rovnako tak žiadosť doručená krajskému súdu 2. mája 2007 o zaslanie uznesenia krajského súdu o zrušení konkurzu na majetok navrhovateľa je podľa názoru ústavného súdu dôkazom neefektívneho a nesústredeného postupu okresného súdu v predmetnom konaní. Žiadané uznesenie bolo totiž okresnému súdu doručené krajským súdom už 9. decembra 2002.

Všetky uvedené zistenia podľa názoru ústavného súdu dosahujú relevanciu pre konštatovanie porušenia základného práva sťažovateľa na prerokovanie jeho veci bez zbytočných prietáhov, a to aj napriek zisteniu, že k celkovej dĺžke konania čiastočne prispeli svojim správaním i účastníci konania. Preto ústavný súd rozhodol o porušení základného práva sťažovateľa na prerokovanie jeho veci bez zbytočných prietáhov a vzhľadom na to, že v obsahu základného práva zaručeného čl. 48 ods. 2 ústavy a práva zaručeného čl. 6 ods. 1 dohovoru nemožno vidieť zásadnú odlišnosť (napr. II. ÚS 55/98), aj o porušení práva sťažovateľa na prejednanie jeho veci v primeranej lehote (1. bod výroku tohto nálezu)

Podľa čl. 127 ods. 2 ústavy ak porušenie práv alebo slobôd vzniklo nečinnosťou, ústavný súd môže prikázať, aby ten, kto tieto práva alebo slobody porušil, vo veci konal. Sťažovateľ v petite svojej sťažnosti navrhol takéto rozhodnutie, preto ústavný súd prikázal okresnému súdu konať vo veci bez zbytočných prietáhov (2. bod výroku tohto nálezu).

III.

Podľa čl. 127 ods. 3 ústavy ústavný súd môže svojím rozhodnutím, ktorým vyhovie sťažnosti, priznať tomu, koho práva podľa odseku 1 boli porušené, primerané finančné zadosťučinenie.

Pretože ústavný súd rozhodol o porušení základného práva sťažovateľa garantovaného mu čl. 48 ods. 2 ústavy, zaoberal sa aj jeho žiadosťou o priznanie primeraného finančného zadosťučinenia.

Ústavný súd pri rozhodovaní o primeranom finančnom zadosťučinení vzal do úvahy najmä charakter predmetu konania (v časti týkajúcej sa sťažovateľa ide o zaplatenie sumy 21 205 Sk s príslušenstvom), obdobie právnej neistoty sťažovateľa, jeho správanie počas

predmetného konania a aj tú skutočnosť, že ústavný súd vo veci zistil porušenie základného práva.

Sťažovateľ žiadal priznať primerané finančné zadosťučinenie v sume 180 000 Sk. Ústavný súd v okolnostiach posudzovaného prípadu považuje za primerané priznať mu sumu 90 000 Sk (3. bod výroku tohto nálezu).

Pri určovaní primeraného finančného zadosťučinenia ústavný súd vychádzal zo záujmu ochrany ústavnosti a zo zásad spravodlivosti, o ktoré sa opiera Európsky súd pre ľudské práva, keď priznáva spravodlivé zadosťučinenie podľa čl. 41 dohovoru aplikovaného na konkrétne okolnosti prípadu.

IV.

Podľa § 36 ods. 2 zákona Národnej rady Slovenskej republiky č. 38/1993 o organizácii Ústavného súdu Slovenskej republiky, o konaní pred ním a o postavení jeho sudcov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“) ústavný súd môže v odôvodnených prípadoch podľa výsledku konania uznesením uložiť niektorému účastníkovi konania, aby úplne alebo sčasti uhradil inému účastníkovi konania jeho trovy.

Sťažovateľovi vznikli trovy konania z dôvodu právneho zastúpenia advokátom JUDr. R. C. Advokát vykonal dva úkony právnych služieb, a to prevzatie a prípravu zastupovania a písomné podanie (sťažnosť). Obidva úkony boli vykonané v roku 2008. Podľa vyhlášky Ministerstva spravodlivosti Slovenskej republiky č. 655/2004 Z. z. o odmenách a náhradách advokátov za poskytovanie právnych služieb (ďalej len „vyhláška“) prislúcha ako základná tarifa podľa ustanovení § 11 ods. 2 vyhlášky 1/6 z výpočtového základu (§ 1 ods. 3 vyhlášky, t. j. zo sumy 19 056 Sk pre úkony v roku 2008), čo predstavuje za jeden úkon v roku 2008 odmenu vo výške 3 176 Sk. K tejto sume bolo treba pripočítať režijný paušál za dva úkony právnej pomoci, teda dvakrát 190 Sk. Ústavný súd tak priznal sťažovateľovi náhradu trov právneho zastúpenia v sume 6 732 Sk (4. bod výroku nálezu), pričom okresný súd je povinný zaplatiť ju na účet právneho zástupcu sťažovateľa (§ 31a zákona o ústavnom súde v spojení s § 149 Občianskeho súdneho poriadku).

Vzhľadom na čl. 133 ústavy, podľa ktorého proti rozhodnutiu ústavného súdu nie je prípustný opravný prostriedok, toto rozhodnutie nadobúda právoplatnosť dňom jeho doručenia účastníkom konania.

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 24. septembra 2008